Registered by Australia Post — Publication No. NBP3783.

KLM

Vogelvlucht

KLM Vogelvlucht

4-1984

Uitgave voor Australië en Nieuw-Zeeland van de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.

This publication is issued four times per year in the months of march/june/september and december for the Dutch community living in Australia and New Zealand.

Redaktie:
F. Sterrenburg
Redaktieadres: Vogelvlucht, c/o KLM, G.P.O. Box 4095, Sydney 2001, N.S.W.

Handwerk- en kookrubriek:
José Groenewoud

Layout:
Peter Zandbergen

Although the information and prices given in this magazine are believed correct at the time of publication, their accuracy cannot be guaranteed, and they should not be regarded as binding for KLM or its agents.

KLM KANTOREN:
AUTRALIË:
Sydney 2000 N.S.W.
5 Elizabeth Street,
Tel.: 2336255.
Melbourne 3000 Vic.
80 Collins Street,
Tel.: 635111.
en de kantoren van Ansett Airlines of Australia.
Adelaide 5000 S.A.
4th Floor,
45 King William Street,
Tel.: 2177222.
Brisbane 4000 Qld.
Suite 304, 3rd Flr,
231 George Street,
Tel.: 228-8222
Perth 6000 W.A.
26 St. George's Terrace,
Tel.: 250201.
Canberra 2600 A.C.T.
62 Northbourne Avenue,
Tel.: 497333.
Hobart 7000 Tas.
178 Liverpool Street,
Tel.: 380800.

PAPUA NIEUW-GUINEA
Air Niugini
Port Moresby,
A.N.G. House,
Hunter Street, Papua New Guinea.

NIEUW-ZEALAND:
Auckland. P.O. Box 3538.
Wellington.
P.O. Box 96, en de kantoren van Air New Zealand.

NEDERLAND IN KRUISSTEEK

Ik weet zeker dat Uitgeverij Zomer & Keuning (Postbus 235, 6710 BE Ede) van dit boek grote pakken naar u toe zal moeten sturen! Dit is nou precies waar velen van u naar zochten: een collectie typisch Nederlandse voorstellingen met teltekeningen, zoals de Amsterdamse Westertoren, de Alkmaarse kaasmarkt, een havengezicht op Marken, een draaimolen aan een gracht, de aankomst van Sinterklaas (kan ook door kinderen nageborduurd worden), een weide met klaprozen, margrieten en boterbloemen, een slootkant met speenkruid, dotters en zwanenbloemen, kinderliedjes, tegeltjes met kinderspelen, de wapens van alle provinciën en van het Koninkrijk der Nederlanden... Henriëtte Beukers schreef bij elk onderwerp leuke achtergrond-informatie en duidelijke instructies voor het borduren.

Voor f 24,90 ontvangt u 127 pagina's vol borduur-, kijk-, lees-, en herinneringsvreugde.

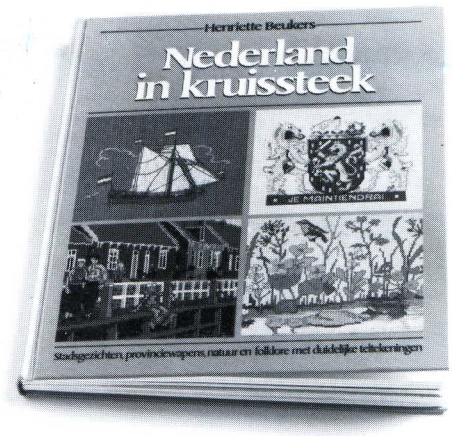

De besproken boeken zijn tegen een kleine aanbetaling te bestellen bij de Dutch-Australian Publishing Company, 381 Pitt Street, Sydney, NSW 2000.

Wilt u uw eventuele adresverandering op deze coupon vermelden? Boven s.v.p. het oude, daaronder het nieuwe adres, en graag het nummer, dat boven uw naam op de adresstrook staat (Referentie nummer), vermelden. Als u dit blad liever niet beschadigt, kunt u een briefje zenden. Wilt u dan wel het adresbandje meesturen?

REFERENTIE NO./REFERENCE NR.: A
OUD ADRES/OLD ADDRESS
Naam/Name . . . . . .
Straat/Street. . . . . .
Plaats/Suburb. . . . . .
Postcode . . . . . .

JUISTE NAAM en NIEUW ADRES/
CORRECT NAME and NEW ADDRESS
Naam/Name . . . . . .
Straat/Street. . . . . .
Plaats/Suburb. . . . . .
Postcode . . . . . .

Misschien heeft u een vriend of kennis die ook graag regelmatig VOGELVLUCHT zou willen ontvangen? Stuur volledig adres aan:

COUPON ADRESSEREN:

VOOR AUSTRALIA:
KLM Royal Dutch Airlines
G.P.O. Box 4095
SYDNEY, N.S.W. 2001

VOOR NEW ZEALAND:
KLM Royal Dutch Airlines
P.O. Box 3538
AUCKLAND

ANYBODY ELSE?

Mrs M. von Knina-Verder, 30 Darian Drive, Burrendah W.A. 6155, Australia, sent us a picture of her car, which as you can see has a special registration! "Even after living in Australia for 20 years", she writes, "I still feel Dutch enough to display both an NL-sticker and the KLM-III licence plate." What she would like to know is whether she's the only one to "ride KLM"? If you do, you might drop her a line!

FROM 5 KGS OF MAIL TO STRETCHED UPPER DECK

SIXTY YEARS OF KLM FLIGHTS TO THE FAR EAST.

At a quarter to nine in the morning of a rather wet October 1, 1924 a heavily loaded high-wing monoplane struggled into the air over Schiphol. On board were three men and an almost unbelievable payload: - three repeating pistols - spare engine parts - tires and tubes for the landing gear - one spare propellor! - wood and fabric for repairs - and no less than 5 kgs of mail.
That was the beginning of an epic flight – the first to what were then the Dutch Indies – and also the start of a leading rôle in inter-continental aviation for the young Dutch airline called KLM.

A daring venture

As you can see from the payload, the flight was a daring venture. In fact, the aircraft was not really expected to stay in one piece – and it didn't. Unpleasant contacts with "unfriendlies" – possibly not cannibals, but probably brigands – were not excluded either: hence the pistols. For what the three crew members were proposing to do was: to fly some 15,000 kilometres from Holland to "Indië" (Indonesia) for the first time, along a route that included uninhabited deserts, jungle and large stretches of water. Some of the mountain ranges were higher than the aircraft's ceiling, so they had to fly through the passes. So not surprisingly, instead of a perfectly co-ordinated flight plan, the three intrepid aviators had a highly flexible schedule amounting to "try and make it". Many people did not really think they would: the authorities were rather undecided and many officials believed the attempt was premature. But fortunately, an enthusiastic committee "Holland-Indië" headed by General Snijders thought otherwise, and the Dutch public certainly did so. Aviation had gripped their imagination and the crew – Captain Thomassen à Thuessink van der Hoop, Flight Lieutenant Van Weerden Poelman and Flight Engineer Van den Broeke – might almost be said to fly as much on the wings of imagination as on the wings of their aircraft!

Technological bottlenecks

Not only aircraft technology, but flight operations also formed redoubtable obstacles. The aircraft, a Fokker F-VII with the registration H-NACC was a new design and the first that was good enough to have a chance. It was powered by a Rolls Royce "Eagle" engine of 360 HP, for that time a superb design. But even so, it could not be expected to be troublefree for 15,000 kms. So in the months before the flight, special expeditions had brought spare parts and fuel to deposits along the route

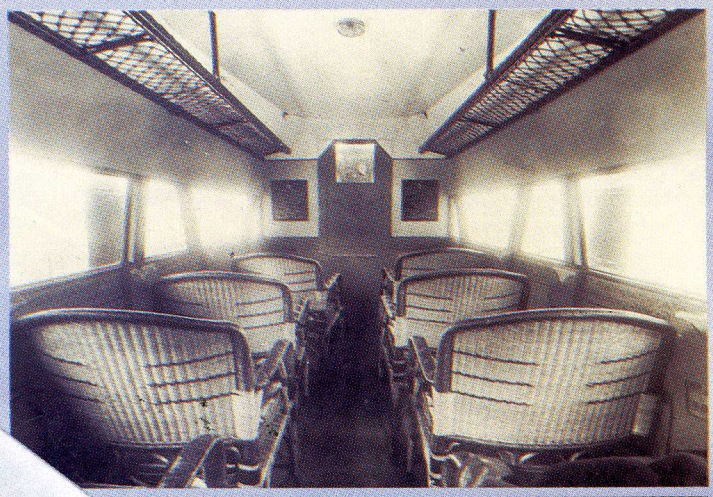

COMFORTABLE SEATS . . . 60 YEARS AGO

– often in countries that had never seen an aircraft yet. An anecdote you will appreciate if you really think it through: about a decade later, officials in the RAF were opposed to multi-engined aircraft "because the chance of engine trouble multiplies with the number of engines" . . .! And between Belgrade and Istanbul, on the third hop, the engine lost all its coolant and seized. An emergency landing on a rough meadow resulted in a buckled landing-gear and damage to the wing. The engine was unrepairable on the spot and there they were, stranded in the Bulgarian hamlet of Saladinovo. What happened then shows the feelings of the Dutch public: the readers of the famous magazine "Het Leven" collected money for a new engine! This was sent off to the Balkans, together with technicians and for a month Saladinovo became almost a Dutch settlement . . .

The start of a modern era

As you will know, in the end they made it: 15,373 kms in 127 hours and 16 minutes of flying between October 1 and November 24. People in Holland and Indonesia were frantic with joy, and to millions of people throughout the world the Dutch achievements in civil aviation became the standard to emulate. Of course the vicissitudes of this experimental flight were a bit too much to offer as "in-flight entertainment" to KLM passengers, but in the next few years preparations continued. Two additional flights were made in 1927, a network was built up along the route and several aircraft were ferried to Indonesia for KLM's subsidiary KNILM. But on September 12, 1929, KLM inaugurated a fortnightly service on a trial basis and in 1931 there was already a weekly flight. Two years later a record flight by Pelikaan showed that the modern era had started: in 1929 captains had been instructed to "try to reach their destination in 12 days", in 1933 Pelikaan took 4 days and about 4½ hours for both legs of the round trip.

Far East services grow

One year later, of course, came the Uiver. And in 1935 the Far East services became twice weekly. Flying began to have farreaching social impacts in the Dutch kingdom, with changes in the furlough arrangements of expatriate Dutchmen, changes in the postal services and a revolution in written communication. Through KNILM services, Australia was linked to Europe in 1938.

And then, of course, the efforts of all these years were ruined by the second World War. But immediately afterwards, KLM came back in force, with a first flight to Jakarta on

AND THIS IS OUR IDEA OF COMFORT NOW!

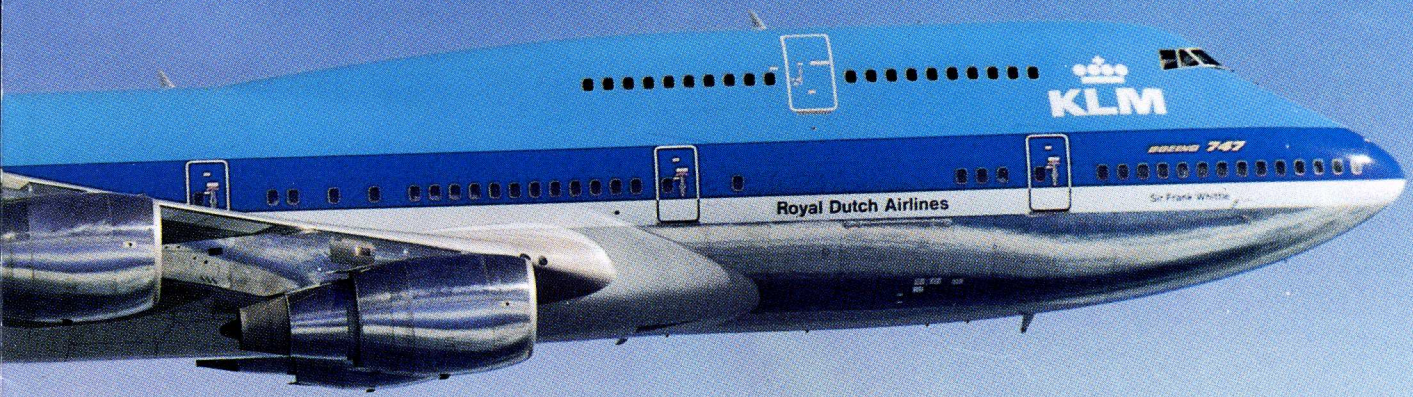

November 10, 1945 and a scheduled twice-weekly service less than 3 weeks later – almost incredible. Skymasters and Constellations, services to Tokyo and Sydney (1951), the introduction of the first DC-8 jets in 1960 . . . services to the Far East continued to grow.

And now – the SUD

And at present, sixty years later, KLM is gradually introducing a new model of the Boeing 747. Officially called the -300 version, it is generally referred to as the SUD, for "Stretched Upper Deck".

In December 1981, KLM ordered a 747M (for Mixed, the flexible passenger-cum-cargo Combi) from the factory. Less than a year later, the order was changed to a SUD. Designers and engineers then discovered that it was actually possible to convert an existing aircraft to the SUD version, and the factory made an offer for conversion of a limited number of aircraft. KLM gladly took advantage of the offer and at this moment the programme is going on smoothly. When the programme is completed in 1986, KLM will have 12 747-300's including nine Combi's. Because of the conversion programme, one extra aircraft became necessary for that period, and therefore the delivery of one 747-300 already on order was advanced. The extra upper deck cabin space – some 7 metres long – not only means extra Business Class seats, but also a larger pantry and second toilet on the upper deck. In addition, the main deck of the aircraft has got improved facilities. All in all a very successful project – and an unexpected finding has been that aerodynamics have improved, with better fuel economy as a result! From 5 kgs of mail to aircraft weighing almost 380 tons on take-off . . . that is sixty years of KLM flights to the Far East.

Zwieren

NOSTALGIE OP HET IJS.

NOSTALGIE OP HET IJS - HET ECHTE HOLLANDSE SCHOONRIJDEN

Voor velen van u zal er een wereld van herinneringen opengaan bij het zien van de schaatsers op de foto's. Misschien heeft u het zelf wel gedaan vroeger – u noemde het schoonrijden, zwieren of wellicht gewoon "schaatsen" omdat u altijd zo reed. In dat geval heeft u nog een sport beoefend die dreigde uit te sterven maar gelukkig aan het herleven is. Een unieke vorm van schaatsen, die nergens anders ter wereld bestaat. Het echte, oeroude Hollandse schaatsen: geen snel gestroomlijnd pak met lange Noren, diepe zit en handen op de rug, geen kunstrijden met blote benen en pirouettes, maar een vorm van schaatsen die "schoonheid" combineert met gezelligheid.

Herleven van een kunst

Het was deze keer makkelijk een expert te vinden, omdat we zelf in de kop van Noord Holland wonen. In Anna Paulowna gingen we te rade bij Piet de Groot, die enige keren kampioen van Nederland is geweest, zowel solo als bij het rijden voor paren. "De bakermat van het zwieren ligt in ons land, dit komt nergens ter wereld voor. Ik was een jaar of zes toen ik met zwieren begon, maar toen ik een tiener was vond ik het wat te "nostalgisch" en het heeft tot 1963 geduurd voor ik er serieus mee begon. In de jaren zestig dreigde het zwieren verloren te gaan; het aantal leden van de groep die in de Koninklijke Nederlandse Schaatsbond is vertegenwoordigd, was gedaald tot een man of 50 uit het hele land. Ik had toen zitting in het hoofdbestuur van de KNSB en we hebben dat aangepakt. Vrij gauw kregen we het gedaan dat we in Alkmaar en Amsterdam trainingsdagen kregen toegewezen op de ijsbaan, en later volgden andere steden. Bovendien werd een begin gemaakt met het organiseren van Oud-Hollandse ijsmiddagen, onder andere in Alkmaar, Amsterdam, Groningen en Assen, met schoonrijden in authentieke klederdracht!"

Daarnaast zijn er natuurlijk wedstrijden en de kampioenschappen, die ook publiciteit krijgen. En het gevolg is geweest dat het ledenaantal van 50 is gestegen tot niet minder dan 300, waaronder ook flink wat jongeren.

Zwieren - maar hoe?

Om te beginnen: zwieren kan alleen maar op speciale schaatsen (de rondrijders) en beslist niet op Noren of kunst- en hockeyschaatsen. De rondrijders hebben vrij brede ijzers die rond zijn geslepen, maar niet hol zoals bij kunstschaatsen. De fabrieksmatige productie van rondrijders is gestaakt, maar uit de kring van de zwierders heeft een enthousiast het oude handwerk weer ter hand genomen.

En dan de techniek van het rijden zelf. Piet de Groot leerde het door hele middagen achter de toenmalige kampioen Dirk Visser uit Schagen aan te rijden en volgens hem: "als je aanleg hebt en je best doet, leer je het vrij gauw". Maar wat omvat dat "stijlschaatsen" dan precies?

"In wezen is schoonrijden het oud-Hollandse naar links en naar rechts schaatsen zoals men dat op tochten deed. Aan het eind van de vorige eeuw is er een reglement opgesteld waarin onder meer staat dat je niet met kromme knieën mag rijden. De streek moet een bepaalde lengte hebben, het moet er elegant uitzien, het lichaam moet in de baanrichting wijzen enzovoorts. Het verschil met kunstrijden is dat er geen figuren "op de plaats" zijn: wij schaatsen in principe ergens naar toe en hebben op zijn minst een baan van 100 meter nodig bij de wedstrijden. Ook in de breedte heb je enorm veel ruimte nodig: ik moet zelf de hele breedte van de ijsbaan kunnen gebruiken!"

Zwieren is streng gereglementeerd. Er zijn geen vrije figuren en je kunt niet van figuur wisselen. Solo horen de handen soepel naast het lichaam te hangen, je mag er niet mee je evenwicht zoeken of ze op de rug houden. Voor paren (en dat vind ik er zelf het mooiste uitzien) bestaan er drie mogelijkheden: hand in hand, achter elkaar en met gekruiste handen.

De stijl

Bij het zwieren gaat het allemaal om de stijl. Je zou nog het beste een vergelijking kunnen maken met een concours hippique. Jury's geven punten voor allerlei dingen: de afstand tussen de partners moet gelijk blijven, de afzet moet gelijk, de helling wordt beoordeeld, de lengte van de streek (in Noord Holland niet minder dan 10 meter, elders in het algemeen korter!) en de gelijkmatigheid van de streek.

Wat niet onder de officiële beoordeling valt, maar wel bijdraagt tot de stijlvolheid is de kleding. Op het ogenblik probeert men het weer zo echt mogelijk te doen: de heren dragen handschoenen, knickerbocker of plusfour en meestal een bontpet. De dames dragen een jurk tot over de knie (zeker geen mini!), het mooiste is natuurlijk een japon met een bontrand. Verder hebben de dames een hoed of baret op en als het helemaal "af" is, kan er een bontmofje bij. Tijdens de klederdrachtenshow wordt er ook aan de stok gereden – vroeger hadden veel families hun eigen ijsstok, vaak met familienaam en mooi versierd. (vervolg op pag. 10)

ZELDZAAM PAAR SCHAATSEN (VERZ. DE GROOT)

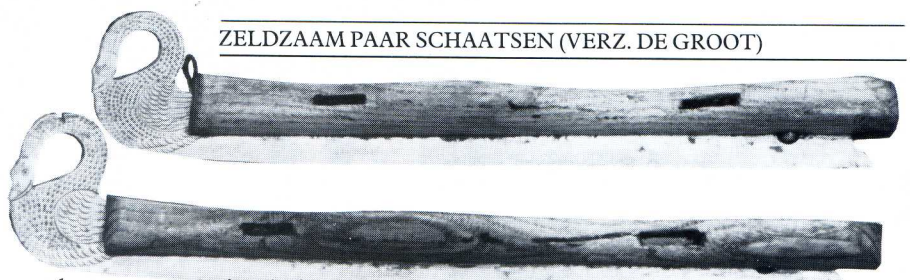

TWEEDUIZEND JAAR SCHAATSHISTORIE

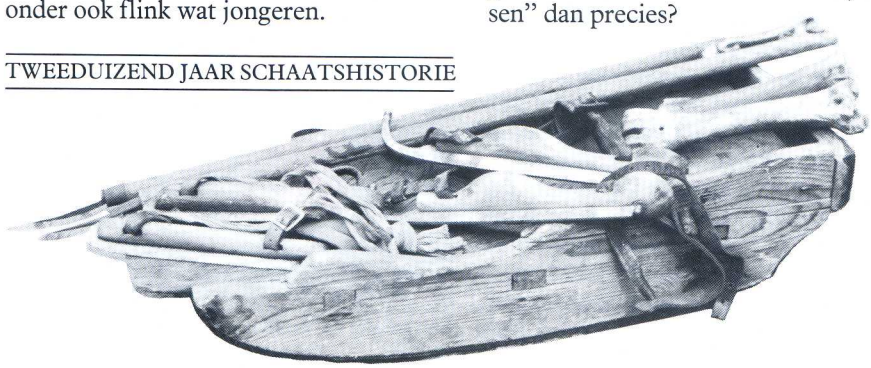

TRADITIONAL COSTUMES IN T
A GUIDE TO WHAT'S WHERE

Although we try to present a more realistic image in Vogelvlucht than "Holland = wooden shoes, windmills and traditional costumes", these magic words nevertheless create a picture of our country that distinguish it from others. And for traditional costumes this is certainly true, for if you delve a bit deeper into the subject you will be impressed by the fantasy, joy in decoration and sense of tradition and beauty the people (especially the women) must have had. Fortunately, this appreciation is shared by many, for although only about 10 different traditional costumes are worn at present (as against about 125 at the end of the last century) all efforts are made to protect as much as possible of this cultural heritage. Many local and regional museums of general historical nature also show some exhibits dealing with traditional costumes. However, the best by far – also as regards surroundings and display – are the museums of Marken (Kerkbuurt 44-47, open between Easter and Nov. 1st) and Hindeloopen ("De Hidde Nijland Stichting", Dijkweg 1, open between March 15 and January 1st). Dolls in traditional dresses can be seen in "Het Poppenhuis", Amstelveen (Dorpsstraat 33, open Wednesday and Saturday afternoons and the first Sunday of each month) and in the Noorderkerk Bunschoten (May 1st - Aug. 31).

THE WHITE BRIDE, MARKEN

CONTEMPORARY COSTUME, SCHEVENINGEN

From Her Majesty's Subjects

The principal collections are those of the Nederlandse Openluchtmuseum in Arnhem (open between April 1 and November 1) and of the Stichting Nederlandse Volksklederdrachten "Collectie Koningin Wilhelmina". The latter includes thousands of exhibits, clothes as well as jewellery and the collection itself has a varied history. It all started with the "Exhibition of National Costumes of Her Majesty's Subjects" at the inauguration of the queen in 1898. When the Nederlands Openlucht Museum was founded in 1912 the 225 costumes went to Arnhem. During the 1940-1945 war the jewellery was kept in a strong-room of a bank, but this was destroyed by an explosion, contents and all. The costumes, thought to be safe in castle De Doornenburg in the Betuwe, were thrown into the moat by the military . . . After the war, a new collection was build up by donations in the form of clothes, small amounts of money and textile coupons (!) and in 1949 this was presented to Princess Wilhelmina as a "lasting symbol of a people's love for its parting queen". The collection, now under the protection of Queen Beatrix, was given on long-term loan to the Open Air Museum, where it can be seen together with the Museum's own collection in varying expositions.

A new spell of life

Traditional costumes are not only collected, studied and exhibited. In the past few years a more active use of this cultural heritage is seen. In a literal sense by the dance and music groups performing for tourists in the summer months, and in the figurative sense in the form of patterns with instructions on dressmaking and advice on selection of materials. There are dolls with authentic costumes or you can make their dresses yourself (see page 11), books describe the costumes (see page 9) and certain

MODERN INTERPRETATION, SCHEVENINGEN COSTUME ± 1820

HE NETHERLANDS

TODDLER FROM STAPHORST

parts can find a contemporary application (see Vogelvlucht '84-2 and -3, for instance). One important event in this connection is the Nationale Klederdrachtendag, usually held on the last Saturday in May or the first in June. In the Flevohof (Flevo polder) over 400 authentic costumes can then be seen, worn by people from the region in question who can also supply information on what they wear. They come to the Flevohof to promote "Wereldkinderen", a small scale sponsoring project in aid of the Third World.

Where still being worn?

In everyday life, traditional costume is still being worn (mostly by women of the older generation) in: Marken, Volendam, Bunschoten, Spakenburg, Staphorst, Scheveningen, Zuid Beveland, Walcheren, Urk and Zeeuws Vlaanderen. In Huizen and the North of the Veluwe traditional dress can also be seen occasionally.

Addresses to remember

The Stichting Nederlandse Volksklederdrachten **"Collectie Koningin Wilhelmina",** secretariat Europalaan 6, 2641 RX Pijnacker, will answer *specific questions* on traditional costumes as far as is possible. The collection, which is still being augmented, can be seen in the exhibitions of the **Nederlands Openluchtmuseum** in Arnhem, where you can also buy brochures, catalogues, cards and patterns (see Vogelvlucht 84-3). Patterns are also available from the **Schevenings Museum,** Neptunusstraat 92, 2586 GT 's Gravenhage: for men sizes 44 to 54, for girls from 3-7 and 9-10 years, for women sizes 36 to 40 and 42 to 50. They cost DFl. 8.- each, for girls and small sizes for women you should add DFl. 4.- for administration and postage, for the other patterns add DFl. 6.-. The money should be remitted to: giro 3347868, Ver. Vrienden Schevenings Museum. Zeekant 76, Scheveningen.

A unique family enterprise that has been producing traditional coloured fabrics used for traditional costumes is Johan van den Acker's Textielfabriek, Gemert. Naturally they cannot supply small quantities, but larger orders can be placed through the retail trade in your area. When you visit Holland, you must go and see the "klederdrachtstoffenwinkels" in Scheveningen, Staphorst-Rouveen, Hindeloopen, Urk, Marken, Volendam, Spakenburg, Edam and Hoorn. The local people or the V.V.V. can show you the way. And finally, there is the **Nederlandse Kostuumvereniging voor Mode en Streekdracht,** secretariat Cultureel Centrum, Gasthuisplein 9b, Zandvoort, which aims at promoting contacts between people taking an active interest in fashion and/or traditional costume.

DE LABEDISSEN VAN DE DOMINEE

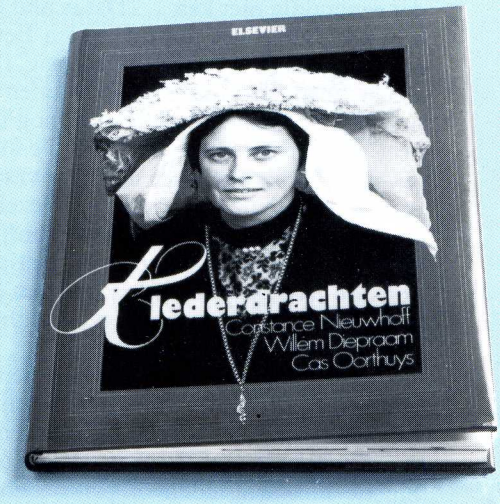

Eigenlijk verdient hij het niet, die rechtzinnige dominee uit 1670, dat er nu nog over hem geschreven wordt. Hij was van mening dat de Zeeuwse schonen zich te mooi kleedden en vooral die blote armen waren hem veel te verleidelijk. Hij kreeg zijn zin, er werden toen maar losse mouwen gedragen, labedissen genaamd vanwege dominees achternaam: de Labadie.

Dit fraaie verhaal staat in het pas bij Elsevier te Amsterdam verschenen boek ***Klederdrachten*** *van C. Nieuwhoff (144 pag., 28 x 21,5 cm, ruim 500 afbeeldingen waarvan 300 in kleur, gebonden f 34,50), dat overigens een prachtig geïllustreerd en zeer serieus boek is waar alles over streekdrachten in staat. Per provincie geeft het uitvoerige beschrijvingen van oorijzers tot schoengespen, van mutsen tot kousen. Ook alles wat daar tussenin zit, wordt met wordingsgeschiedenis en speciale benamingen uitvoerig uit de doeken gedaan. Via complete fotoreportages zien we de vrouwen zich aankleden (of aangekleed worden als het erg ingewikkeld is) en krijgen we close-ups van bont-geborduurde details en schitterende sieraden. Er tussendoor vertelt Constance Nieuwhoff over merkwaardigheden als de meekrapcultuur in Zeeland, het snijden van boerenmessen, gaaischieten, de afkomst van sits, akertjes en langetband. Van de lijst achterin met 44 musea waar streekdrachten te zien zijn, zult u bij het plannen van een vakantie in Nederland veel plezier hebben.*

Het rijden zelf is fantastisch om te zien, het heeft iets zeer plechtigs en tegelijk iets spectaculairs. Als je zo'n plaatje van een *naar buiten* hellend paar ziet, denk je als "diepe doorzitter" dat dát eenvoudig niet kan . . . Dat is nou het schaatsen zoals het in de Gouden Eeuw al werd gedaan, en een kanten kraag, fluwelen hoed en Goudse pijp zouden er ook best bij staan. Daarbij komt nog iets heel belangrijks: de gezelligheid. Je kunt (en mag) er bij praten en een heer vraagt een dame voor een baantje. Gezellig keuvelen met een meisje is er voor de hardrijders niet bij, tenminste niet tijdens de rit! Dat maakt het zwieren tot een sfeervolle, echt gezellige bezigheid – en ook dat is typisch Hollands.

Bent u in het winterseizoen in Nederland, dan moet u beslist eens bij de ijsbanen of de VVV's gaan informeren of u zwieren kunt zien. Vaak is dat in combinatie met arresleden of priksleden – ook al weer zo'n oud ijsvermaak dat weer "in" is, compleet met kampioenschappen. Zoals Piet de Groot terecht zegt: "gelukkig is die traditie net voor uitsterven behoed; aangezien zwieren nergens anders wordt beoefend was het anders voorgoed verdwenen!"

De collecties

Ook allerlei andere dingen uit de nostalgische wereld van het schaatsen zouden voorgoed zijn verdwenen als ze niet door verzamelaars van de ondergang waren gered. Piet de Groot is zo'n verzamelaar, en aan zijn fraaie collectie (de oogst van 15 jaar snuffelen) hebben we een aantal foto's voor dit artikel te danken. Helaas voor u is die verzameling zuiver privé, zodat u het met de foto's zult moeten doen. Heel bijzonder zijn de schaatsen met de zwaantjes, die uiterst zeldzaam zijn. Minder zeldzaam maar heel mooi zijn de "Koninginneschaatsen": houten schaatsen met koperen hak en teen die door Koningin Wilhelmina als de prettigste werden uitgekozen. Heel aan het begin van de schaatskunst stonden botten van dieren die met strips onder de voet werden gebonden. Echt schaatsen kon niet (er zijn geen ijzers), je bewoog je voort met stokken zoals op een prikslee. Maar de verzameling de Groot bevat ook allerlei dingen rondom de schaatskunst: blokken om schaatsen te slijpen, een bontmofje in de oude doos nog, spaarbankboekjes van ijsclubs uit het begin van de eeuw en de diploma's behorende bij de drie (!) gouden medailles die Ard Schenk op de Olympische winterspelen van '72 binnenhaalde.

Een verzameling die u wél kunt zien – en dat kan ik van harte aanbevelen – is het museum "Hans Brinker" in Schermerhorn (ook alweer in Noord Holland). Dat is gehuisvest in een prachtige omgeving: de gothische kerk, en ook die verzameling is ontstaan uit een hobby. Ook Joop Voorn heeft er jaren over gedaan om allerlei "winterse" zaken van de ondergang te redden, en in de Nederlands Hervormde Kerk hebben ze een schitterend onderkomen gevonden. In de kerk worden nog steeds diensten gehouden en het oude handwerk staat er absoluut niet storend.

De kerk op zichzelf is al de moeite waard, en Joop Voorn kan er deskundig over vertellen. Uniek is, dat hier de bloembollencultuur in de oude beschildering is verwerkt. Voorn weet precies waarom: "de bloembollencultuur begon in Nederland niet bij de duinen rond Haarlem en Leiden, maar hier in de Schermer. Grappig is dat in de laatste jaren de bollenkwekerij weer naar Noord Holland terugkeert, waar de oude koopmansgeslachten van bijna drie eeuwen geleden er een héél dik belegde boterham aan overhielden!"

Bij de schat aan uitgestalde zaken -zo'n 1500 jaar winterse sfeer- vindt u ook een schat aan informatie in de vorm van heldere schriftelijke toelichting. En als u wilt ook mondeling, want Joop Voorn is een expert die zijn kennis vlot en pakkend weet over te dragen. En natuurlijk: als u werkelijk wilt weten hoe het met Hans Brinker zat (een geschiedenis waarvan de Nederlanders zelf weinig kaas hebben gegeten) kunt u daarvoor in het museum ook uitstekend terecht!

Hollands Schaats en Wintermuseum **"Hans Brinker".** Dagelijks van 12.00 tot 16.00 uur, maandag gesloten. Van half september tot half juni alleen op zondag. Schermerhorn (N.H.), Ned. Herv. kerk.

HR. DE GROOT EN MVR. MUNTJEWERF IN HET HAND AAN HAND PAARRIJDEN.

"HET REGGETJESGOED IS AANGEKOMEN!"

Wandelend door Edam ontdekten we het net-geopende pand van Wim Wagenmakers en Rudolf den Haan. Uiterst smaakvol in Hollandse stijl ingericht en met een collectie om van te watertanden. Wim – oorspronkelijk scheepstimmerman – en Rudolf – met als achtergrond de academie van beeldende kunsten – hebben van hun hobby "klederdracht" hun beroep gemaakt, en wel op drie manieren.

Ten eerste hebben zij zich als antiquairs gespecialiseerd in Nederlandse klederdrachtsieraden. Een schitterende verzameling Nederlandse edelsmeedkunst is in de winkel te bewonderen. Hun tweede specialiteit: de authentieke stoffen, van echt baai tot de zeldzame sits die al door Marco Polo in zijn beroemde reisjournaal wordt genoemd. De derde specialiteit houd ik nog even in petto.

De klantenkring

Bij het binnenkomen hoorden we Wim aan een klant doorbellen dat "het reggetjesgoed is binnengekomen" en tijdens het gesprek staat de telefoon nauwelijks stil. Binnen de kortste keren lijkt het halve eiland Marken aan de telefoon te hangen, want kennelijk heeft de blijde mare zich daar als een lopend vuurtje vespreid.

"Het reggetje is de rug van het Marker rijglijfje" legt Rudolf uit. "Dat is van speciale weerschijnstof en op Marken hebben ze in spanning op de komst van deze zending zitten wachten".

Er zijn gelukkig nog steeds mensen die "gewoon" in dracht lopen en niet voor de toeristen – in Marken en Spakenburg bijvoorbeeld. Een klantenkring die een goede basis vormt voor de zaak in klederdrachtstoffen.

Een tweede kring vaste klanten wordt gevormd door musea en groepen. Niet alleen volksdansgroepen, want in West Friesland bijvoorbeeld zijn meerdere clubjes die regelmatig bij elkaar komen voor een gezellige dag in traditionele stijl. En klederdracht zonder de echte oude sieraden kán niet! Dat heeft soms vérstrekkende gevolgen, want de gouden "oorijzers" werden opgeborgen in speciale doosjes. "De mensen kwamen met doosjes die van ouderdom uit elkaar vielen en daarom zijn we ze weer gaan maken" vertelt Wim.

Alles authentiek, met kennis van zaken uitgevoerd. Het gaat hier niet om massagoed voor de toeristenindustrie, maar om een schat aan – helaas grotendeels verdwenen – volkscultuur. Vandaar ook de goede contacten van de compagnons met musea en culturele instellingen.

Klein . . . maar echt

De derde specialiteit is klein, maar even "echt": een fantastische serie poppen in Nederlandse klederdrachten. Tot in de kleinste details perfect: een houten pop met beeldschoon handgeschilderd porceleinen kopje, met de hand geblazen glazen ogen en pruikje van echt haar. Er zijn vijf verschillende mensjes: kind, man en 3 vrouwen. De poppen kunnen worden aangekleed met kleertjes van de authentieke stoffen. Dat kunt u zelf doen met behulp van de patronen die mét de stofjes leverbaar zijn, of de kleertjes kunnen worden gemaakt door dames *uit de streek waar de dracht vandaan komt!* De kanten mutsen worden gemaakt van antieke kant door dames die het moeilijke vak van mutsenmaakster beheersen.

En bij dat alles is een collectie miniatuur sieraden leverbaar, van zilver of verguld zilver met Nederlandse keur door de edelsmid exclusief in eigen atelier gemaakt volgens de originele modellen. Compleet met echt bloedkoraal en echte granaatjes!

Uiteraard heeft dit geen enkele relatie met het machinale Taiwangoed uit de souvenirwinkel. Het zijn collector items, iets werkelijk waardevols als afspiegeling van de rijkdom van de Nederlandse volkscultuur.

Als u "wég bent" van de foto's die wij mochten gebruiken, komt hier een tip: de Edammer experts hebben een map laten maken met maar liefst 14 ansichtkaarten in kleur plus een grote groepsfoto van het hele assortiment. In de map zit ook de catalogus van de miniatuursieraden met een prijslijst en een lijst van patronen.

De prijs per map is DFL. 20.- incluis porto. Map plus 15 patronen kosten DFL. 60.-. Het besteladres: den Haan & Wagenmakers, Nieuwenhuizenplein 8, 1135 WV Edam. Bent u in Nederland dan moet u beslist eens gaan kijken!

. . . en zoet zijn we hier in Nederland kennelijk allemaal in de decembermaand. Eigenlijk begint het al eerder want vanaf het moment dat de zomer voorgoed voorbij is, nemen we weer speculaasjes bij de koffie. En halverwege november kan het gebeuren dat het brood een beetje naar anijs smaakt: de bakkers zijn dan zo driftig aan het taai-taai bakken geweest dat de hele bakkerij ernaar geurt. Vanaf eind november, als het weer guur en de dagen steeds korter worden, zijn de banketbakkersetalages een lust voor het oog. Harten van borstplaat, aardappeltjes, fruit, kaas, worst, spek, hele varkens zelfs van marsepein, chocoladeletters, speculaaspoppen, suikerbeesten en strooigoed, banketletters en -staven, alles smaakvol uitgestald en gezellig verlicht. Na 5 december verdwijnen de letters, marsepeinartikelen en Sinterklaasfiguren om plaats te maken voor de Kerstkransen van cake, koek, chocola en banket, voor het Kerstbrood en voor de taarten en de gebakjes, prachtig opgemaakt met hulstblaadjes, sterren en kerstklokken. Om u ook een beetje te laten meeproeven van deze sfeer, heb ik een paar recepten uitgezocht waarvoor u geen al te gecompliceerde vormen of moeilijk te verkrijgen ingrediënten nodig hebt. Speculaasjes liet ik om deze reden weg: de bereiding is simpel (zandtaartdeeg met speculaaskruiden) maar zonder de speciale vormpjes is m.i. de hele grap van deze leuke koekjes af.

BOTERLETTER

De recepten die hier rond de feestdagen gepubliceerd worden, beginnen als volgt: neem een pakje diepvries-bladerdeeg en een pakje amandelspijs . . . Voor het geval uw kruidenier u deze artikelen niet kan leveren, krijgt u van mij het recept in de oude stijl.

For the almond paste:
- 150 g ground almonds
- 150 g sugar
- 1 tbsp lemon juice
- grated rind of ½ lemon
- 1 beaten egg (keep some for brushing)

For the pastry:
- 100 g cold, hard butter
- 100 g plain flour
- 2 g salt
- ¼ dl iced water (you may not need the whole amount)

Make the almond paste first by mixing all ingredients together, adding enough egg to make a firm mixture. Knead thoroughly and roll in sausage-shape.

WIE ZOET IS K

For the pastry you sieve flour and salt into a bowl, and cut the butter with a knife into the flour. Add iced water little by little, taking care not to make it too wet, as this produces a hard pastry. The dough is the right texture when it rolls into a large ball with very little handling. Lightly flour rolling-pin and smooth surface, roll pastry into rectangular shape of 30 x 8 cm, fold it, wrap in foil and let it wait in refrigerator for at least an hour. Roll out again in the required shape, put the almond paste on top and fold the dough round it. Now you can form a letter. Damp the edges with a little water and stick them together. Carefully remove your work of art onto the slightly damped baking tray, seam downwards, and brush with beaten egg to glaze. Bake just under the middle of a preheated oven (225°C) for about 30 minutes, leave in the oven for the first stage cooling, then remove onto wire rack. The moment to eat your boterletter is before it has quite cooled down. If you keep it for the next day, just pop it into a moderate oven before serving.

ROOMBORSTPLAAT

- 150 g sugar
- 3 tbsp cream
- a little butter for brushing the mould(s).

These could be made from strips of tin cans, shaped into a heart or a circle and placed on foil. Pour cream into a saucepan, add sugar and melt over a low heat, stirring with a wooden spoon. If you lift the spoon and the last drop forms a thread, the mixture is done. Remove from heat and keep stirring until the mixture thickens and your spoon starts to make scraping noises on the bottom. Now you must be quick and pour the mixture into the mould(s) to a thickness of about 1 cm (a little less for a small mould, a little more for a large one). Leave to cool, then remove mould. Were you a little too quick and your mixture is too thin, pour it back into the saucepan and bring almost to the boil again. Were you too slow and your mixture is too thick, you must add another tbsp of water or cream and also heat it up again. For other kinds of borstplaat replace the cream by: fruitjuice, strong coffee, water and 1 tbsp cocoa (mixture will not form a thread now), water and ginger and/or ground nuts.

CHOCOLADE-TRUFFELS

- 5 bars of plain chocolate, ± 25 g each
- 1 tbsp milk
- 50 g butter
- 40 g icing sugar
- rum essence
- 1 tbsp cocoa
- 2 tbsp icing sugar

for coating

Break chocolate to small pieces and melt, together with the milk over a very low heat. Remove saucepan from heat, add butter, then icing sugar. Stir until mixture is smooth, add essence to taste and keep stirring until it thickens. Cool. Put cocoa and icing sugar through a sieve, shape truffels using two teaspoons and roll them through the cocoa-sugar mixture.

ROOMTRUFFELS

(not to be confused with slagroomtruffels)

- 200 g butter
- 60 g icing sugar
- 100 g cocoa
- 1 tsp instant coffee
- 2 tbsp thin cream (we use koffieroom)

Cream sugar and butter, add other ingredients, cool, shape into little balls and roll these through some cocoa (or chocoladehagelslag if you have been to Holland recently . . .).

PEPERNOTEN

- 150 g selfraising flour
- 75 g castor sugar (the brown variety, if possible)
- 90 g butter
- 2 tbsp milk
- 3 tsp speculaaskruiden (officially this is a mixture of cinnamon, nutmeg, cloves, pimento, mace, ground ginger and cardamom but leaving out some of the more exotic spices will not be disastrous)

Mix ingredients into a dough that can be easily managed (add a little more milk if too crumbly, a little more flour if too wet). Form into balls the size of a small marble, put them on a greased baking tray in the middle of a pre-heated oven (150°C) for about 15-20 minutes. If you keep the pepernoten in a tin together with a piece of bread, they won't get too hard.

RIJGT LEKKERS...

SEE & SAIL EUROPE

If you have difficulty making a choice between spending time exploring Holland's historic capital, or viewing the awesome beauty of the Alps while travelling along the Brenner Highway, or visiting the famous St. Mark's Square in Venice, or boarding a luxurious cruise ship to sail through the Greek Islands, then KLM has found a marvellous solution for your holiday planning. We call it See and Sail Europe, and we're sure it will make your vacation a dream come true.

The basic package offers you 15 days during which you move from the canals of Amsterdam, through the heartland of Europe to the canals of Venice where you board the 'La Palma' cruise ship which will be your floating hotel for one full week as you sail from the Adriatic Sea through the Ionian Sea, docking at the legendary ports of Piraeus (Athens), Rhodes, Crete, Corfu and Dubrovnik before sailing back to Venice to resume the land journey back to Amsterdam.

Your multi-lingual coach chauffeur will describe all points of interest en route. All hotel accommodations are reserved and always with private bathroom facilities. Every meal on land or sea is included, even the morning consomme, afternoon tea and midnight snacks on board ship. And if you want to stay longer, you can linger an extra week on a Greek Island or touring Venice before returning. Either for 15 days or longer, whatever your choice may be, what could be a more delightful way to spend your vacation than Sea and Sail Europe.

What is it?

1. 3 nights accommodation in the Victoria Hotel in Amsterdam, 2 nights before coach tour and 1 night at end of tour, always with private bathroom facilities and breakfast included (for single supplement refer to price list).
2. Full day sightseeing in Amsterdam — morning Amsterdam Canal Cruise, afternoon City Tour.
3. 2½ day coach tour through Europe to Venice, Italy, including hotel accommodation with private facilities and all meals.
4. 7 day Mediterranean cruise aboard 'La Palma', all meals, facilities and entertainment included.
5. 2½ days return coach tour to Amsterdam, including hotel accommodation with private facilities and all meals.
6. Option of 1 week stay in Rhodes, Crete or Corfu in A-Class hotel, half-board. (See price list for additional rates).
7. Option to leave tour after cruise in Venice. (See price list for reduction).

How does it work?

Your See and Sail Europe package starts at the Victoria Hotel in Amsterdam. If you have just arrived at Amsterdam Schiphol Airport, the KLM coach brings you to the Amsterdam Railway Station just opposite the Victoria Hotel. Taxis are also available. (Airport transfer not included in package.) Your first night at the Victoria is always Tuesday. Wednesday morning after breakfast, your hostess will meet you to start the canal tour of Amsterdam. Tour buses depart and arrive at your hotel.

Your Cruise Ship . . . 'LA PALMA'

Your ship is comfortable and fully equipped to meet your every need. It has 7 passenger decks, a covered Promenade Deck, a swimming pool, shopping arcade (tax free), gambling casino, 4 bars plus one open-air bar by the pool, spacious restaurant, lounge/cafeteria, discotheque, library and much more. Five-piece dance orchestra, floor shows, special events including Welcome Party, Greek night, Fancy Dress Ball, and many more surprises. Day time activities include Syrtaki dance lessons, morning exercise, trap shooting, table tennis, etc. One of the greatest pleasures aboard is the fine cuisine. Apart from the daily menu, you will enjoy the cold pool-side buffet, Midnight Buffet, special Greek Night delicacies, plus your morning consomme and afternoon tea while at sea. Your international crew is friendly and helpful and is trained to make you feel at home.

Price per person Tourcode: WC

Type of cabin	coachtour plus cruise	cruise only
1. Four berth inside no private facilities	A$ 734	A$375
2. Two lower beds inside shower/toilet	A$1111	A$753
3. Two lower beds outside shower/toilet	A$1321	A$962
Departure dates:	every Tuesday from April 30 until October 8	**Venice to Venice:** every Saturday from May 4 until October 12 **Athens to Athens:** every Monday from May 6 until October 14
Porttaxes	A$ 53	A$ 53

Single surcharge: 25% Children's discount: 4-18 years: 50% on price of cruise only.
Children under 4 years cannot be accommodated.

OPTIONS		double	single
A. Rhodes	1 week hotel Rodos Bay	A$187	A$260
	(between July 4 and September 25)	A$262	A$336
B. Crete	1 week hotel Appolonia	A$187	A$260
	(between June 16 and September 30)	A$262	A$336
C. Corfu	1 week hotel San Stefano	A$225	A$298
	(between June 1 and September 30)	A$283	A$357

EXTRA PORTTAX PP A$19

NB: Coachtour plus cruise only: If you do not want to return to Amsterdam by coach, please indicate this when booking and deduct A$57 pp from the price.

CRUISING THE RHINE

Its source is located high in the Alps. The waters gather strength flowing through the beautiful Swiss countryside, and follow their winding path into France, Germany and Holland to join, in full glory, the North Sea beyond Rotterdam.

The Rhine has played a vital role in the cultural, historic and commercial development of Western Europe. Impressive cities, such as Cologne, Koblenz, Strasbourg and Dusseldorf, have been built upon its banks. Medieval fortifications, Gothic cathedrals and romantic castles stand like silhouettes against the horizon of Black Forest and Seven Mountain foothills.

The KD German Rhine Line offers you the opportunity to enjoy the fascinating Rhine aboard its luxury ships. You can choose a 3, 4 or 5 day cruise starting either in Holland sailing upstream to Basle, Switzerland or going downstream to Rotterdam or Amsterdam. If you prefer a full round trip cruise, prices are available upon request.

There is ample time for sightseeing when your ship docks in the lovely cities en route. And on board you will experience the hospitality, fine cuisine and comforts of the KD German Rhine Line while Cruising the Rhine.

What is it?

1. Choice of 4 Rhine cruises ranging from 3 days/3 nights up to 5 days/5 nights.
2. Choice of First Class or Europa Class accommodation.
3. All meals included.
4. Arrangements for local sightseeing can be made on board.

How does it work?

Depending on your choice of cruise, embarkation is in Amsterdam, Nijmegen Rotterdam, Basle or Strasbourg. You arrive on board late in the day in time for the evening meal. When your ship docks, there are various exciting excursions possible, for instance a visit to Heidelberg. You can reserve and pay for the excursions of your choice on board your ship.

Here's all you have to do.

Ask your travel agent or KLM to book your Cruising the Rhine package when reserving your flight to Amsterdam. Please specify the cruise of your choice and embarkation date. You will receive a voucher which you give to your purser when boarding your KD German Rhine Line cruise ship.

The cruising dates are as follows:

First Class Four Country Cruises

From Rotterdam to Basle (5 Days/5 Nights)

Embarkation on:
April 12, 18, 21, 24, 27, 30
May 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30
June 2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29
July 2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29
August 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22, 25,28, 31
September 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24,27, 30
October 3, 6, 12

From Basle to Rotterdam (4 Days/4 Nights)

Embarkation on:
April 8, 17, 23, 26, 29
May 2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29
June 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22, 25, 28
July 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22, 25, 28, 31
August 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30
September 2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29
October 2, 5, 8, 11, 17

Europa Class Four Country Cruises

(Amsterdam) Nijmegen to Basle (4 Days/4 Nights)

Embarkation on:
April 4, 9, 16, 23, 27, 30
May 2, 4, 6, 7, 11, 13, 14, 18, 20, 21, 25, 27, 28, 30
June 1, 4, 6, 8, 10, 11, 15, 17, 18, 22, 24, 25, 29
July 1, 2, 4, 6, 8, 9, 11, 13, 16, 20, 22, 23, 27, 29, 30
August 3, 5, 6, 8, 10, 12, 13, 15, 17, 19, 20, 24, 27, 31
September 2, 3, 7, 9, 10, 14, 16, 17, 21, 23, 24, 28
October 1, 5, 8, 12, 15

Basle to Nijmegen (Amsterdam) (3 Days/3 Nights)

Embarkation on:
April 4, 13, 20, 27
May 1, 4, 6, 8, 10, 11, 15, 17, 18, 22, 24, 25, 29
June 1, 3, 5, 8, 10, 12, 14, 15, 19, 21, 22, 26, 28, 29
July 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15, 17, 20, 24, 26, 27, 31
August 2, 3, 7, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 19, 21, 24, 28, 31
September 4, 6, 7, 11, 13, 14, 18, 20, 21, 25, 28
October 2, 5, 9, 12, 16, 19

Europa Class Three Country Cruises

From Amsterdam to Strasbourg (4 Days/4 Nights)

Embarkation on:
April 29
May 6, 13, 20, 27
June 3, 10, 17, 24
July 1, 8, 15, 22, 29
August 5, 12, 19, 26
September 2, 9, 16, 23, 30

From Strasbourg to Amsterdam (3 Days/3 Nights)

Embarkation on:
May 3, 10, 17, 24, 31
June 7, 14, 21, 28
July 5, 12, 19, 26
August 2, 9, 16, 23, 30
September 6, 13, 20, 27
October 4

Price per person
Three Country Cruises / Europa Class

Cabin Category	Amsterdam-Strasbourg **4 days**	Strasbourg-Amsterdam **3 days**
C Outside cabin with hot and cold water, upper and lower bed; only on EUROPA	A$413	A$368
B2 Outside cabin with shower or toilet, upper and lower bed; only on NEDERLAND, HELVETIA and EUROPA	A$428	A$383
B1 Outside cabin with shower or toilet, two lower beds; only on NEDERLAND, HELVETIA and EUROPA	A$448	A$403
A2 Outside cabin, with shower and toilet, upper and lower bed; not on EUROPA	A$463	A$418
A1 Outside cabin with shower and toilet, two lower beds Rheinland Deck	A$478	A$433
A1 Outside cabin with shower and toilet, two lower beds Loreley Deck	A$503	A$458
Tourcode: XL		

Four Country Cruises / Europa Class

Cabin Category	(Amsterdam) Nijmegen-Basle **4 days**	Basle-Nijmegen (Amsterdam) **3 days**
C Outside cabin with hot and cold water, upper and lower bed; only on EUROPA	A$413	A$368
B2 Outside cabin with shower or toilet, upper and lower bed; only on NEDERLAND, HELVETIA and EUROPA	A$428	A$383
B1 Outside cabin with shower or toilet, two lower beds; only on NEDERLAND, HELVETIA and EUROPA	A$448	A$403
A2 Outside cabin, with shower and toilet, upper and lower bed; not on EUROPA	A$463	A$418
A1 Outside cabin with shower and toilet, two lower beds Rheinland Deck	A$478	A$433
A1 Outside cabin with shower and toilet, two lower beds Loreley Deck	A$503	A$458
Tourcode: XM		

Four Country Cruises / First Class

Cabin Category	From Rotterdam to Basle **5 days**	From Basle to Rotterdam **4 days**
B2 Outside cabin with shower or toilet, upper and lower bed; only on NEDERLAND	A$685	A$650
B1 Outside cabin with shower or toilet, two lower beds; only on NEDERLAND	A$705	A$670
A2 Outside cabin with shower and toilet, upper and lower bed	A$720	A$685
A1 Outside cabin, with shower and toilet, two lower beds Rheinland Deck	A$755	A$720
A1 Outside cabin with shower and toilet, two lower beds Loreley Deck	A$795	A$760

For single occupancy: add 25% surcharge
Children's discount: 0-14 years: 50% when sharing parents' room.

Van safe tot sier: EEN VOLENDAMMER ZIJZAK.

Onze Volendammer dames zijn vast en zeker "op de penning": de wijze waarop zij hun portemonnee vervoeren is absoluut uniek en volmaakt veilig voor grijpgrage vingers. Onder hun gestreepte boezel dragen ze een zwarte wollen rok, daarin zit een split en precies daaronder, op de onderrok, bevindt zich een losse zak voor het geld met bandjes om het middel gebonden. Door de week is de zak gewoon van blauwe of zwarte katoen, 's zondags is hij wit en versierd met kruissteekmotieven. Omdat de opening vrij groot is, wordt de binnenkant ook nog bewerkt.

Ik ontwierp voor u een hedendaagse versie van zo'n zondagse zak, die m.i. veel te leuk is om te verstoppen. Niet geschikt dus als safe, wel als sier.

Werkwijze en toepassing

Ik maakte de zak op aftelbare handwerkstof met 10 draden per cm en gebruikte daarvoor een lap van 44 x 22 cm + een strook van 21 x 8 cm voor de bovenkant + 2 strookjes van 18 x 5 cm voor de afwerking van de opening, alles inclusief zoompjes van ¾ cm, en borduurde met 2 draadjes DMC-splijtzijde. De grote lap wordt van een rijgdraad door het verticale midden voorzien. Dan begint u vanuit het midden, ruim 1 cm vanaf de bovenkant, met

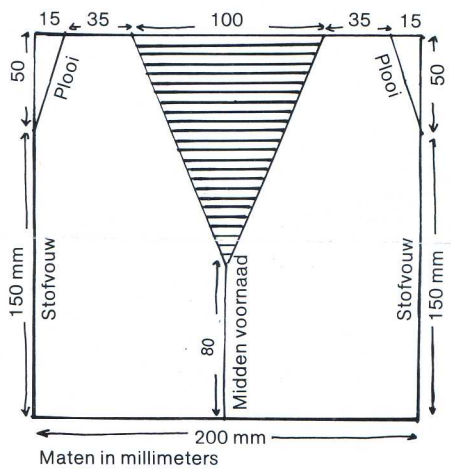

SCHEMA ZIJZAK, ZONDER NAAD TOESLAG, ZONDER BOVENRAND.

het borduren van randje 1 van de teltekening en werkt 6 cm naar links en naar rechts. Weer in het midden, 4 weefseldraden naar beneden, borduurt u strooimotiefje 2. Vanaf het onderste kruisje telt u 2 draden naar beneden. In het midden 10 draden vrijlatend, plaatst u dan links en rechts motief 3, te beginnen met het bovenste kruisje van resp. de rechterzijkant en de linkerzijkant van het motief. Op dezelfde hoogte als het allerlaagste kruisje van motief 3 begint u precies in het midden

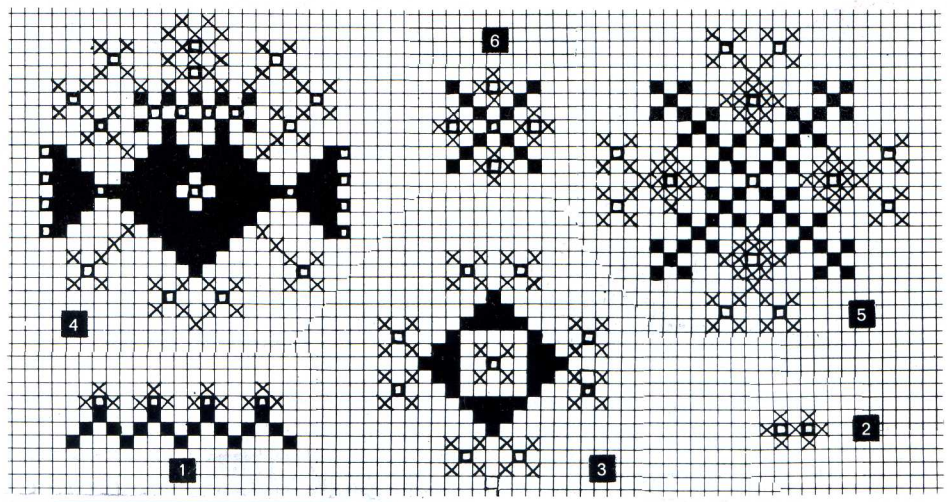

□ HOKJESSTEEK IN ECRU, × KRUISSTEEK IN GROEN (904), ■ = KRUISSTEEK IN BLAUW (336).

motief 4 te borduren. Twee weefseldraden daaronder in het midden herhaalt u strooimotief 2 nog een keer.

De binnenkant van de zak, die door de opening te zien komt, is nu klaar. Vanwege de ongebruikelijke constructie (zie schema) moet u voor het plaatsen van de overige motieven de zak nu eerst even in elkaar spelden. In het midden van elke halve voorzijde, 2½ cm vanaf de onderkant, begint u met motief 5, 10 weefseldraden daarboven volgt motief 6, weer 10 weefseldraden daarboven motief 2.

Ten slotte borduurt u randje 1 op de beide smalle strookjes, aan de onderkant en aan de beide zijkanten 1 cm vrijlatend.

Het handwerk is nu klaar, de rest kan op de naaimachine. De beide geborduurde strookjes naait u met de zoompjes naar binnen gevouwen langs de schuine voorvouw links en rechts, dan sluit u de middenvoornaad (als finishing touch kunt u op deze naad onder de punt van de v-vormige opening het strooimotiefje 2 nog eens aanbrengen), u sluit de onderkant en stikt links- en rechtsboven de kleine plooitjes in. Het lapje van 21 x 8 cm vouwt u dubbel, slaat aan alle zijden 1 cm stof naar binnen en naait deze strook langs de bovenkant van de zak. Nu nog 75 cm smal band aan beide zijden voor het omstrikken en klaar is Kees.

Houdt u van mooi afwerken, dan naait u nog een stukje voeringstof tegen de achterkant en wat kraaltjes en een kwastje van de borduurzijde aan de beide punten.

Maakt u de zak veel groter (b.v. van aidastof of van katoen met een klein ruitje waarbij u de kruisjes op de ruitjes borduurt), dan is gebruik denkbaar als speelgoed-, nachtgoed- of handwerkmateriaalzak.